

van haar eigen geestelijke producten. De wijze waarop ze haar eigen begrafenis regisseerde, een over haar leven gemaakte documentaire, een bundel met haar artikelen en een stichting die haar naam droeg en haar nalatenschap beheerde, stonden er borg voor dat ze niet in de vergetelheid zou raken. Ook zijn er een aantal loyale (ex-)partners, vrienden, vriendinnen en verwanten die zich voor en na haar overlijden hebben ingezet voor haar zaak.

Marja Vuijsje, iemand die zelf deel uitmaakte van de 'jongere zusters' in de tweede feministische golf, brengt de distantie op om Smit in haar waarde te laten en haar de plaats in de beweging te geven die ze verdient. Vuijsjes portret van leven en werken van Smit biedt veel nieuwe informatie, is uitgebalanceerd en gebaseerd op gedegen onderzoek. De geschriften van Joke Smit zijn in extenso gelezen en krijgen in de biografie ruim aandacht. Daarnaast heeft Vuijsje de bestaande literatuur over het feminisme doorgenomen, zich verdiept in de historische context van het leven van Joke Smit, het nodige archiefwerk verricht en veel interviews gehouden. Ze had het geluk dat ze alle medewerking kreeg van nabestaanden van Smit. Wel is de wat ongebruikelijke wijze van annoteren van de auteur even wennen. Het is niet handig voor een lezer om de bron van een passage achter in een boek te moeten opzoeken, als er geen verwijzende noot naar die bron in de tekst zelf staat. Waarschijnlijk heeft de auteur voor deze oplossing gekozen met het oog op de leesbaarheid, maar het omgekeerde effect wordt bereikt. Afgezien van deze kleine stoornis is het boek door deze recensente in één adem uitgelezen.

ANNEKE RIBBERINK, VRIJE UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Rooy, P., e.a. (eds.), *Geschiedenis van Amsterdam IV. Tweestrijd om de hoofdstad 1900-2000* (Amsterdam: SUN, 2007, 655 blz., € 49,50, ISBN 978 90 5875 140 9).

Met dit vierde deel wordt de geschiedenis van Amsterdam afgesloten. Uit de inhoudsopgave is moeilijk op te maken of het om een chronologisch dan wel thematisch opgezet boek gaat. Er zijn weliswaar een viertal hoofdstukken waarachter jaartallen staan die samen de hele periode omspannen maar die overkoepelen deels politieke, deels sociale, deels culturele en deels infrastructurele onderwerpen. Daarnaast zijn er zeven thematische hoofdstukken die voornamelijk in de periode na 1940 zijn gesitueerd en die zaken behandelen als de bezetting, de provobeweging en bijbehorende acties, de confrontatie van het 'oude' en het 'nieuwe' Amsterdam, 'herwonnen zelfbewustzijn' en het functioneren als politieke en culturele hoofdstad van Nederland.

Juist deze laatste hoofdstukken geven het boek primair een thematische insteek, hetgeen geaccentueerd wordt door 23 korte schetsen en aangeklede fotoreportages over specifieke onderwerpen: van Ajax tot gezondheidszorg en van scheepsbouw tot Lucebert. Omdat deze stukjes vrijwel allemaal door andere auteurs zijn geschreven en er bovendien drie hoofdauteurs zijn, of eigenlijk twee en een half want Piet de Rooy en Doeko Bosscher hebben respectievelijk de vooroorlogse en de naoorlogse periode in meerdere hoofdstukken beschreven, terwijl Guus Meershoek één, imponerend, hoofdstuk over de oorlog schreef, zou het boek gemakkelijk een zootje ongeregeld geworden kunnen zijn. Dat is het allerminst. De hoofdredacteur en zijn twee mede-auteurs trekken strakke lijnen en verlenen daarbij een stevige basis aan de kleine stukjes die weliswaar allerlei kanten opgaan maar daarmee een aangename caleidoscoop bereiken binnen een strikt gehanteerde bandbreedte.

Als grootste verdienste van het boek zou ik willen noemen dat het echt een geschiedenis

van Amsterdam is. In alle hoofdstukken wordt gepoogd het specifieke en karakteristieke van de stad Amsterdam aan te geven. Juist in dit geval is dat helemaal niet vanzelfsprekend. Er bestaan genoeg oudere geschiedenissen van Amsterdam waarin de stad in de eerste plaats wordt neergezet als het epicentrum van de Nederlandse geschiedenis. Het nationale geschiedverhaal blijkt opeens een Amsterdams vertoog te zijn. Hier gebeurt dat niet. De ondertitel 'tweestrijd om de hoofdstad' wordt door De Rooy primair verbonden met strijd in de stedelijke politiek in het interbellum tussen de sociaal-democraten en de 'burgerlijke partijen'. Daarbij was het de socialisten er om te doen om Amsterdam tot een socialistische voorbeeldstad te maken als wegbereider van een nieuwe orde. Ook voor latere periodes worden tweestrijden binnen de stad zelf gesuggereerd, zonder dat dit etiket er overigens expliciet opgeplakt wordt, tussen provo en de gevestigde orde bijvoorbeeld en tussen inboorlingen en nieuwkomers.

Het is een mooie geschiedenis van een stad geworden, die overigens nauwelijks een bijdrage aan de stadsgeschiedenis als discipline levert. Daarvoor is het perspectief toch teveel dat van de moderne politieke en cultuurgeschiedenis. Er is geen specifieke aandacht voor het ruimtelijk element, afgezien van een stukje van Vincent van Rossum over het Algemeen Uitbreidingsplan en wat passages over de stadsontwikkeling en de huisvesting. De betekenisgeving van plaatsen, die juist in Amsterdam heel sterk was, blijft wat op de achtergrond, terwijl dit binnen de huidige *urban history* een 'hot item' is.

Dat wordt meer dan gecompenseerd door prachtige hoofdstukken over de wijze waarop de sociaal-democraten/socialisten zich in de stad hebben gemanifesteerd en de manier waarop zij zowel voor als na de oorlog de zaken naar hun hand hebben proberen te zetten. Ook de wat ongemakkelijke omgang met de Oranje familie loopt als een rode draad door het boek en kleurt het uitermate leesbare hoofdstuk van Doeko Bosscher 'Geen woning toch een kroning'.

Als meest karakteristieke en authentiek Amsterdamse hoofdstukken zou ik het hoofdstuk 'De donkerste der tijden 1920-1940' van Piet de Rooy willen aanduiden en 'De oude en de nieuwe stad' van Doeko Bosscher. Het eerste hoofdstuk, niet gespeend van ironie, beschrijft fijntjes de beteugeling van SDAP coryfeeën als Wibaut en De Miranda die hun ongenaakbaar geachte posities als wethouders moesten opgeven. 'Gelukkig' ging het mis toen ze weg waren. Het Jordaanoproer van 1934 leidde tot een verkiezingsoverwinning voor de SDAP die het De Miranda mogelijk maakte zijn werkverschaffingspolitiek uit te voeren. Overigens kwam hij hierbij onder verdenking van corruptie te staan die hem de kop en uiteindelijk zijn leven kostte.

'De oude en nieuwe stad' vind ik vooral mooi omdat hier de politiek en de economie, die in het boek verder opvallend weinig aan de orde komt, op een vanzelfsprekende en zinvolle wijze zijn verbonden, waarbij naast de gemeenteraad en de burgemeesters, de haven, Schiphol en de middenstand als belangrijke actoren in het Amsterdamse spel worden neergezet. Dit maakt dit hoofdstuk tot één van de compleetste van het boek.

Verder geldt natuurlijk dat zelfs in bijna 700 bladzijden alleen de hoofdlijnen van de stedelijke ontwikkelingen gegeven kunnen worden waarbij meer moet worden gesuggereerd dan kan worden geanalyseerd. Dat stoort echter allerminst en dat bedoel ik als een compliment.

PIM KOOIJ, RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Vries, Oebele, **Boer Gerben Feitsma. Portret van een Friese NSB-burgemeester** (Gorredijk: Bornmeer, 2008, 208 blz., ISBN 978 90 5615 192 8).

Toen de Duitsers in 1940 Nederland bezetten, hoopte de leiding van de Nationaal Socialistische Beweging dat de nieuwe machthebbers haar de regeringsmacht in de schoot zouden werpen.